

**SYTHETIC VS. ANALYTICAL IN ROMANIAN AND ENGLISH VERBAL
STRUCTURES. DIACRONICAL CONTRASTIVE RESEARCH UPON THE OLD
LANGUAGE**

Larisa Bulai, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: Our paper analyses the situation of the verbal structures in Romanian and in English, in contrast, during the period of the 16th – 18th centuries. Comparing the situation in each of the two languages, we can state a visible contrast between a predominant synthetic language and an analytical one. Thus, we identify more synthetic verbal structures in the Modern English written in the period of the 16th century. These forms containing endings as “-(e)st” (for the Present Simple, second person singular) or “-(e)th” (for the Present Simple, third person singular) are present more often in the written language of the 16th century than in the written language of the 18th century. On the other hand, in Old Romanian we identify a different situation. Here we find more analytic verbal structures in the language written during the 16th century as “imperfect perifrastic” structures, “mai mult ca perfect perifrastic” structures, “perfect simplu perifrastic” structures etc. Until the 18th century, the number of these analytic verbal structures decreases and at the beginning of the 19th century we can state that some of these periphrastic forms have already totally disappeared in the written Romanian language. Our paper exposes some of the most important changes the verbal structures in the two languages have suffered during this period and analyses them contrastively.

Keywords: verbal structure, synthetic verbal structure, analytic verbal structure, diachronic linguistics, contrastive study.

Preliminarii

Limba română, astăzi predominant sintetică, a avut tendința de a se îndrepta înspre analitism, în perioada de început a textelor scrise, respectiv perioada secolelor al XVI-lea – al XVII-lea. Această tendință este evidentă în structura construcțiilor verbale prezente în scrierile păstrate din aceste secole. Chiar dacă unele dintre aceste construcții analitice se păstrează și pe parcursul secolului al XVIII-lea, se constată totuși o scădere a numărului lor, fie printr-o utilizare mai rară a unor construcții perifrastice, fie prin renunțarea completă la utilizarea unora dintre acestea.

În limba engleză veche existau multe forme verbale sintetice. Limba engleză cunoaște însă, o evoluție în perioada secolelor al XVI-lea – al XVII-lea. Evoluția se realizează prin renunțarea la unele sufixe gramaticale specifice (de exemplu, sufixul *-(e)th* pentru timpul prezent, persoana a II-a, singular dispăre odată cu forma pronominală veche de persoana a II-a singular, *thou*) sau prin păstrarea doar a unei părți din aceste sufixe (de exemplu, din sufixul *-(e)st* folosit pentru marcarea persoanei a III-a, singular la timpul prezent, se păstrează, în limba

modernă, doar sufixul *-(e)s*¹. Evoluția dinspre sintetic înspre analitic are ca finalitate caracterul predominant analitic al limbii engleze actuale, iar „ceea ce frapează este transformarea englezei dintr-o limbă cu o morfologie flexionară elaborată (unele lexeme având douăsprezece sau mai multe forme) într-una în care flexiunea joacă un rol mult mai limitat” (Carstairs 2002: 100).

Pentru studiul nostru diacronic contrastiv am folosit un corpus de texte religioase vechi preluate din ambele limbi, română și engleză. Exemplele selectate din textele folosite sunt analizate contrastiv cu scopul de a sublinia asemănările și deosebirile dintre cele două limbi în ceea ce privește exprimarea timpurilor și a modurilor verbale. În perioada secolelor al XVI-lea – al XVIII-lea, se constată astfel, pe baza exemplurilor preluate din texte scrise religioase, predominanța asemănărilor în defavoarea deosebirilor între structurile verbale din cele două limbi, română și engleză. Dacă astăzi româna a devenit o limbă predominant sintetică², în perioada analizată ea cunoștea numeroase structuri perifrastice compuse și supracompuse, al căror număr s-a diminuat treptat, „în ciuda răspândirii lor în limba română veche și în unele graiuri populare actuale, formele supracompuse nu au intrat toate în normele limbii literare moderne” (Frâncu 1984: 23-24). La rândul său, engleza păstra încă morfeme gramaticale vechi în structuri verbale sintetice și nu prezenta o regularitate în folosirea auxiliarelor în structuri verbale negative sau interogative³. În plus, structurile verbale cu aspect continuu / progresiv erau încă destul de rare (înregistrăm exemple frecvente de past continuous, foarte rar însă, exemple de present continuous, present perfect continuous, past perfect continuous sau future continuous).

1. Exprimarea prezentului

1.1 Prezent vs. Present Simple

Formele verbale de prezent se construiesc sintetic, atât în română, cât și în engleză, unde morfemele flexionare existente încă din perioada secolelor al XIV-lea - al XV-lea: *-e*, *-(e)st*, *-(e)th*, continuă să apară. Aceste morfeme flexionare (en. „*endings*”) apar și în texte din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, până la stabilizarea normelor actuale ale limbii. Astăzi se păstrează doar *-(e)s* final specific persoanei a III-a singular. În limba română, prezentul este și se menține sintetic pe toată durata celor trei secole analizate, fiind un timp „*simplu*” care prezintă diferite „dezinențe de persoană și număr” (Irimia 2008: 262), ca în exemplele:

Dereptu *grăescu* voao că nu e lesne a întra bogatulu în împărăția ceriului. (Coresi 1581: 288); Tu ce *grăești* de tineșu, c’au deșchisu ochii tăi? (Coresi 1581: 171); Așa și sfântulu duhu den ceriu deștinge, adapă și *hrăneaște* sufletulu (Coresi 1581: 192); noi *știmu* că omulu acesta

¹ Se vorbește despre un proces de renunțare treptată la terminații (loss of endings) în favoarea construcțiilor analitice, în contextul în care „engleza veche era o limbă sintetică” (GLE IV 2011: xxix). Sintetismul specific limbii engleze vechi se caracteriza printr-un „sistem flexionar extrem de bogat (...) formele verbelor variau după persoană, număr, mod, timp etc” (GLE IV 2011: xxix).

² În ceea ce privește formele verbale din limba română actuală, „în ansamblul conjugării actuale, mijloacele sintetice (afixe legate) coexistă cu cele analitice (afixe mobile, operatori și clitice) (...) Direcția de evoluție a sistemului flexionar verbal în trecerea de la latină la română a fost cea a extinderii analitismului (este relevantă marcarea pasivului și a viitorului, sintetice în latină, dar analitice în română; este, de asemenea, semnificativă marcarea modurilor și a timpurilor „tinere”: condiționalul, prezumtivul, perfectul compus, care nu existau în latină, iar, în română, au primit o marcă exclusiv analitică). Deși această direcție de evoluție este, în ansamblu, evidentă, ponderea mijloacelor afixale sintetice continuă să fie puternică în româna actuală” (GALR I 2008: 324-325).

³ In modern English it is not even possible to say: **I like not it. / *We saw not him*. Instead, the corresponding negative sentences, like all negative sentences, contain an auxiliary, one of the forms of DO: *I don’t like it. / We didn’t see him*. (Palmer 1997: 16-17).

păcătosu iaste. (Coresi 1581: 166-167); oamenii ce *lucrează* păcatului, cu flămânzie se topescu și se lipsescu (Coresi 1581: 25); în ce chip *faceți* voi, așa va face adunarea Domnului (BB, *Num*, 15, 12-13); Mi să pare că *văz* corabiia apostolilor (Ivireanul 1972: LV); De *sîntemu* veciniloru ocară (Dosoitei 1673: 267).

versus

That which I *speake* to you in the darke (Matthew 1582: 26); Why *speakest* thou to them in parables? (Matthew 1582: 34); your heavenly father *feedeth* them (Matthew 1582: 16); and we *know* that sinners God doth not heare (Matthew 1582: 246); he is risen from the dead, and therefore vertues *worke* in him (Matthew 1582: 38); Now I *know* that the Lord is greater then all gods (KJB, *Exo*, 18, 11).

Formele de negativ și interogativ, astăzi construite în mod analitic cu ajutorul operatorului *do(es)*, în limba secolelor al XVI-lea – al XVIII-lea, au uneori structură sintetică asemenea formelor similare din limba română:

au *nu știi* că câtu zidești tu, veni-va moartea spre tine. (Coresi 1581: 401); Carii *nu voru* de tine să știe (Dosoitei 1673: 268).

versus

you *know not* when the lord of the house commeth (Matthew 1582: 123); he *beareth not* the sword in vain (BCP 1717: 21); the sonne of man *hath not* where to lay his head (Matthew 1582: 20); Every one that heareth the word of the kingdom and *understandeth not*, there cometh the wicked one (Matthew 1582: 35).

Alteori, însă, apar și forme analitice pentru negativ și interogativ. Uneori, cu scopul de a întări afirmația, operatorul *do(es)* este folosit și în propoziții afirmative. În limba română, prezentul este „o formă sintetică, un timp simplu” (Irimia 2008: 262), atât în afirmații, cât și în negații și interogații, ca în exemplele următoare:

Deci mă *rogu* tuturoru credincioșiloru (Coresi 1581: 323); Leage una va fi voao și celor nemearnici, celor ce *șăd* lângă voi (BB, *Num*, 15, 13); Și măestrulu încă *moare* (Dosoitei 1673: 160); De *sîntemu* veciniloru ocară (Dosoitei 1673: 267); ne bucurăm de iale, ca de mare avuție și-i *lăudăm* cătră toți (Ivireanul 1972: 81); Și când mergem să ne ispoveduim *nu spunem* duhovnicului că mîncăm carnea și munca fratelui nostru (Ivireanul 1972: 94).

versus

For them *doe* I pray: Not for the world *doe* I pray, but for them. (Matthew 1582: 266); I *doe honour* my Father (Matthew 1582: 244); *Doe not* we say wel that thou art a Samaritane, and hast a diuil? (Matthew 1582: 244); I *doe make* them know the statues of God (KJB, *Exo*, 18, 16); when the Lord *doth make* thy thigh to trot, and thy belly to swell (KJB, *Num*, 5, 21); Thou art the God that *doest wonders* (Coverdale 1662: 56); Unto thee, O God, *do* we give thanks (BCP 1717: 228).

1.2 Prezent vs. Present Continuous

În limba engleză a secolelor al XVI-lea – al XVIII-lea înregistrăm și formele analitice ale timpului present continuous, rare, dar care evoluează cantitativ pe durata perioadei analizate, până când aceste forme ajung să fie foarte frecvente în vorbire și în textele scrise din limba actuală. O formă temporală similară nu este înregistrată în limba română, unde cunoaștem o singură expresie a acțiunilor prezente, reprezentate în limbă prin timpul verbal prezent:

dară cându te *rogi* și cu blăstemu spr'inșii, câtu rău iaste (Coresi 1581: 328); Leage una va fi voao și celor nemearnici, celor ce *șăd* lângă voi (BB, *Num*, 15, 13); Și măestrulu încă *moare*

(Dosoftei 1673: 160); ne bucurăm de iale, ca de mare avuție și-i *lăudăm* cătră toți (Ivireanul 1972: 81).

versus

And when you *are praying*, speake not much (Matthew 1582: 15); The testimonies that thou hast commanded *are exceeding* righteous and true. (Coverdale 1662: 90); The Lord shall laugh him to scorn; for he hath seen that his day *is coming*. (Coverdale 1662: 30).

2. Exprimarea trecutului

2.1 Perfect compus vs. Past Simple

Timp cu precădere sintetic în limba engleză actuală, timpul past simple prezintă și forme analitice, în negații, interogații, dar chiar și în afirmații, unde, ca și în cazul timpului present simple, verbul auxiliar („dummy auxiliary *did*”), este folosit cu scopul de a întări cele afirmate. În limba română, acțiunile trecute, încheiate, exprimate în limba engleză prin formele de past simple, se exprimă cu ajutorul formelor unui „timp compus, cu structură analitică” (Irimia 2008: 267), construit cu ajutorul verbului auxiliar *a avea* și participiul verbului de conjugat. Aceste forme aparțin paradigmei timpului perfect compus, ca în exemplele următoare:

Că iaste Dumnezeu spre loculu acesta, eu n'*am știutu*. (Coresi 1581: 230); *Făcut-ai* tu unulu inimile loru! (Coresi 1581: 61); Pavelu *grăit-au* că nu toți amu ce-su den Izrailu, aceia-su Izrailteani. (Coresi 1581: 498); Că leagea *au zisu* să iubimu vecinulu (Coresi 1581: 390); la dumnezeiasca nuntă *venit-amu* (Coresi 1581: 307); Iară săracii ce binevestia, apostolii *zis-au* (Coresi 1581: 525); Dumnezeu *au făcut* doi luminători mari” (Ivireanul 1972: 57); Tu *ai îmbătrinit*, *ai îndălungat* zilele, și pământul *au rămas* mult foarte la moștenire. (BB, *Iisus Navi*, 13, 1-2).

versus

All these things Iesus spake in parables to the multitudes, and without parables he *did not speake* to them. (Matthew 1582: 36); a seller of purple of the citie of the Thyatirians, one that worshipped God, *did heare*: whose hart our Lord opened (Matthew 1582: 340); And they came and filled both shippes, so that they *did sinke*. Which when Simon Peter *did see*, he fel downe (Matthew 1582: 148); All these things Iesus spake in parables to the multitudes, and without parables he *did not speake* to them. (Matthew 1582: 36); I *did call* upon the Lord with my voice and he heard me out of his holy hill. (BCP 1717: 220); and they that *did see* me without, conveyed themselves from me. (Coverdale 1662: 25); Thou *didst turn* thy face from me, and I was troubled. (Coverdale 1662: 24).

În paralel cu formele analitice de past simple, înregistrăm și forme sintetice, atât ale verbelor regulate, cât și ale verbelor neregulate, păstrate până astăzi. În exemplele următoare, se poate observa structura sintetică a timpului past simple în contrast cu structura analitică a perfectului compus românesc:

Că iaste Dumnezeu spre loculu acesta, eu n'*am știutu*. (Coresi 1581: 230); *Făcut-ai* tu unulu inimile loru! (Coresi 1581: 61); Pavelu *grăit-au* că nu toți amu ce-su den Izrailu, aceia-su Izrailteani. (Coresi 1581: 498); Că leagea *au zisu* să iubimu vecinulu (Coresi 1581: 390); la dumnezeiasca nuntă *venit-amu* (Coresi 1581: 307); Iară săracii ce binevestia, apostolii *zis-au* (Coresi 1581: 525); Și fu după ce *s-au auzit* la Sanavalat și Tovia și la Ghisam Arapul și la ceialalți vrăjmași ai noștri că *am zidit* zidul, și *n-au rămas* la ei răsufare (BB, *Nee*, 6, 1); De *i-au omorātu-i* fără vină (Dosoftei 1673: 169).

versus

That I never *knew* you depart from me (Matthew 1582: 18); What, wilt thou kil me, as thou *didst* yesterday kil the Aegyptians? (Matthew 1582: 307); I *came not* to call the iust (Matthew 1582: 150).

it was covered before them, and they *perceived* it *not* (Matthew 1582: 165); when he *entered* into the boate, his Disciples *folowed* him (Matthew 1582: 20); But they *said* to him, we neither *received* letters (Matthew 1582: 371); And it *came* to passe on the morrow, that Moses *sate* to iudge the people: and the people *stood* by Moses (KJB, *Exo*, 18, 13); I did call upon the Lord with my voice, and he *heard* me out of his holy hill. I *laid* me down and *slept*, and *rose* up again; for the Lord *sustained* me. (Coverdale 1662: 9); I was daily with you in the temple, teaching & ye *took* me *not* (BCP 1717: 33).

2.2 Imperfect vs. Past Continuous

Analizând în paralel forma de past continuous cu forma de imperfect perifrastic⁴ românesc din limba veche, găsim o mare asemănare structurală între acestea. Asemănarea se concretizează prin punerea în paralel a formelor analitice de imperfect din limba română veche, construite cu ajutorul verbului *a fi* și verbul de conjugat la gerunziu și a formei continue a trecutului englezesc:

dentru o împreunare a credinței ce *era lăcuindu* ei se întorcă (Coresi 1581: 3); Nimea nu cuteza cătră Hristosu să aducă pre ei. Că în morminte amu *era lăcuindu* (Coresi 1581: 235); Și *era suspinându* și tremura pre pământu (Coresi 1581: 245); Că prilăstire știința și nălucitură vrutu-le-a părea ce-*au fostu fiindu* de Hristosu (Coresi 1581: 534); iară Cain *era lucrînd* pământul (BB, *Fac*, 4, 3); Și *era zidind* cetate (BB, *Fac*, 4, 17); Irod, împărat Iudeii, carele *au fost avînd* muiare pre Mariamna (Ivireanul 1972: 317).

versus

For he *was teaching* them as having power (Matthew 1582: 19); he *was teaching* in their synagogue on the Sabboth (Matthew 1582: 178); when we *were sailing* away, laded us with necessaries (Matthew 1582: 371); not serving to the eie, as it *were pleasing* men (Matthew 1582: 524); As he *was following* the ewes with their young, he took him (Coverdale 1662: 58); Then Herod when he saw that he was mocked of the wisemen, *was exceeding* wroth and sent forth (BCP 1717: 17).

Forma sintetică de imperfect românesc, care a coexistat cu forma perifrastică, a rezistat și s-a păstrat în limba modernă în detrimentul celeilalte și se află în contrast cu structura analitică a timpului past continuous:

Doamne, iată, ceta ce *iubii*, bolește! (Coresi 1581: 94); Așa amu și Hristosă *facea*. Spre cruce *grăia* (Coresi 1581: 340); eri ne *răstignii*amu, iară astăzi ne proslăvimu! (Coresi 1581: 117); În pustiiul acesta vor cădea oasele voastre, și toată socoteala voastră, și cei numărați ai voștri, den 20 de ani și în sus, cât *cîrtia* asupra Mea. (BB, *Num*, 14, 29-30); Și *era* fiii lui Israil în pustie și aflară om adunînd leamne în ziua sîmbetii. (BB, *Num*, 15, 30-31); Că atîta *doria* de păharul acesta a-l bea, cât acea puțină vreme ce mai *era* să treacă pînă a-l bea, îi *părea* că sînt mii de ani. (Ivireanul 1972: 13); Și cînd *era* Hristos pre pământ *zicea* cătră apostoli (Ivireanul 1972: 100).

versus

⁴ „Imperfectul perifrastic de tipul *era mergînd* este folosit frecvent în toate variantele literare, fiind mai expresiv decât cel sintetic.” (Frâncu 2009: 105).

For he *was teaching* them as having power (Matthew 1582: 19); he *was teaching* in their synagogue on the Sabbaths (Matthew 1582: 178); when we *were sailing* away, laded us with necessaries (Matthew 1582: 371); not serving to the eie, as it *were pleasing* men (Matthew 1582: 524); I became dumb, and opened not my mouth; for it *was thy doing*. (Coverdale 1662: 32); Have I not remembered thee in my bed, and thought upon thee when I *was waking*? (Coverdale 1662: 46); Then Herod when he saw that he was mocked of the wisemen, *was exceeding* wroth and sent forth (BCP 1717: 17).

2.3 Perfect simplu perifrastic vs. Past Continuous

Structura formelor de perfect simplu perifrastic⁵ din limba română veche, forme inexistente în limba română actuală scrisă, este una analitică, asemeni formelor de trecut cu aspect continuu din limba engleză:

Și *fu auzind* sluga lui Avraam cuvintele lor (BB, *Fac*, 24, 52); Și *fu fiind* ei în cale (BB, *Împ II*, 13, 30); Daniilu prorocu spământu-se și *cutremuratu fu* (Coresi 1581: 38).

versus

Then Herod when he saw that he was mocked of the wisemen, *was exceeding* wroth and sent forth (BCP 1717: 17); when we *were sailing* away, laded us with necessaries (Matthew 1582: 371); not serving to the eie, as it *were pleasing* men (Matthew 1582: 524).

2.4 Perfect compus vs. Present Perfect Simple

Forma exclusiv analitică de present perfect simple exprimă acțiuni trecute, dar care au urmări sau rezultate în prezent. În limba română, acest tip de acțiuni este exprimat uneori cu ajutorul perfectului compus, care este, ca și present perfect simple, un timp cu structură analitică. Oferim câteva exemple sugestive:

Că iaste Dumnezeu spre locul acesta, eu n'*am știutu*. (Coresi 1581: 230); *Făcut-ai* tu unulu inimile lor! (Coresi 1581: 61); la dumnezeiasca nuntă *venit-amu* (Coresi 1581: 307); Dumnezeu *au făcut* doi luminători mari (Ivireanul 1972: 57); Și iarăși acestaș Dumnezeu, făcându-se om, *au pus* alți doi luminători (Ivireanul 1972: 57); Șarpele m-*au amăgit* și *am mâncat*.” (BB, *Fac*, 3, 13-14).

versus

We *have piped* to you, and you *have not danced*; we *have lamented*, and you *have not wept*. (Matthew 1582: 157); I *have praied* for thee (Matthew 1582: 202); For him the Father, God, *hath signed* (Matthew 1582: 234); ye *have heard* the blasphemy what think ye? (BCP 1717: 33); Preserve me, O God, for in thee *have I put* my trust. (BCP 1717: 223); if ye *have heard* of the dispensation of the grace of God (BCP 1717: 19); thou *hast broken* the teeth of the ungodly (Coverdale 1662: 9); the Lord *hath chosen* to himself the man that is godly (Coverdale 1662: 9); I have considered the days of old (Coverdale 1662: 56); I have bene an alien in a strange land (KJB, Exo, 18, 3); the whole house of Israel, bewaile the burning which the Lord hath kindled. (KJB, Lev, 10, 6).

2.5 Mai mult ca perfect vs. Past Perfect Simple/ Pluperfect

Ca și în cazul imperfectului perifrastic, mai mult ca perfectul perifrastic⁶ existent în limba română veche exprimă acțiunile trecute cele mai îndepărtate față de momentul evocării lor. În

⁵ Frâncu pune existența acestei structuri verbale perifrastice pe baza necesității lor în traduceri, exprimând „fidelitatea traducătorului față de textul din originalul slavon și indirect grecesc” (Frâncu 2009: 111).

⁶ „Mai frecvent decât mai mult ca perfectul sintetic este, mai ales în variantele nordice ale limbii literare, cel perifrastic, care cunoaște patru forme: a) forma de tipul *era auzit* (= *auzisem*), compusă din auxiliarul *a fi* la imperfect și participiul trecut (...), b)

limba engleză, acest tip de acțiuni este exprimat cu ajutorul timpului pluperfect / past perfect simple. Ambele timpuri prezintă, în limba secolelor al XVI-lea – al XVIII-lea, structură analitică:

Celu bolnavu de la lacu întru Iudei au fostu, și 38 de ai *au fostu zăcutu* (Coresi 1581: 58); Și *era rămasă și lăsată*, dentru fugirea și răsipirea ce-au fostă atunci spre apostoli (Coresi 1581: 131); Era Vithaniia aproape de Ierusalimă, ca doasprăzece mile; și mulți *era veniți* către Martha și Mariia, să mângâe eale de fratele loră (Coresi 1581: 95); Toți aceștea *au fost luat* muieri striine, și sînt dentru aceastea muieri carele au născut dentru ei fii. (BB, *Esd*, 10, 44); Iisus Hristos *au fost fugit* la Eghipet cu maică-sa și cu Iosif (Ivireanul 1972: 318); Iară Pavel *au fost stătut* luminătoriu mai mic (Ivireanul 1972: 62).

versus

when Iesus *had fully ended* these wordes, the multitude were in admiration upon his doctrine (Matthew 1582: 18); when he *had praied*, and imposed hands on him, he healed him (Matthew 1582: 371); when they *had examined* me, would have released me (Matthew 1582: 371); Elias will come to save him Jesus, when he *had cryed* again (BCP 1717: 31); So they went neere, and caried them in their coats out of the campe, as Moses *had said*. (KJB, *Lev*, 10, 5); And knew her not till she *had brought* forth, her first born son (BCP 1717: 18); When Herod the King *had heard* these things, he was troubled (BCP 1717: 19).

Formele sintetice ale mai mult ca perfectului românesc, cele care s-au păstrat în limba română literară modernă, au coexistat cu formele perifrastice în limba veche. Structura mai mult ca perfectului sintetic este în contrast cu structura analitică a timpului past perfect simple din limba engleză, după cum se poate observa și în exemplele următoare:

propoveduia căte *făcuse* lui Isusu (Coresi 1581: 378); Că și veșmintele lui însușu precurata muma Domnului cu mâinile ei *făcuse-le* și le dăruî lui. (Coresi 1581: 97); Și pre Lazaru mai nainte-lu *uitase*, și între poarta lui au fostu zăcându și topitu de foame (Coresi 1581: 370); Că corabiia o *închisese* Dumnezeu pre dinafară și *luase* chieile (Ivireanul 1972: 93).

versus

And he that *had gone* downe first into the pond (Matthew 1582: 229); Iesus therefore *had listed* up his eies (Matthew 1582: 232); they *had seen* what a signe Iesus *had done* (Matthew 1582: 233); Moses father in law, heard of all that God *had done* for Moses, and for Israel his people, and that the Lord *had brought* Israel out of Egypt (KJB, *Exo*, 18, 1); And knew her not till she *had brought* forth, her first born son (BCP 1717: 18); When Herod the King *had heard* these things, he was troubled (BCP 1717: 19).

3. Exprimarea viitorului

3.1 Viitor 1 vs. Will Future

Structura timpului viitor 1 este una analitică în ambele limbi avute sub observație în studiul nostru, după cum arată exemplele:

Nepriceperea minții mele îi *voiu asemîna* cu cei doi luminători mari (Ivireanul 1972: 57); Pentru că nu vă *veți închina* la alți dumnezei (BB, *Ieș*, 34, 14); *Fi-i-va* truda ne'ncetată - Că la iad nu *va fi* plată - Acolo n'a *vedia* moarte - Să gîndească că-l *va scoate* (Dosoftei 1673: 160); Doamne, de *va dormi*, mântuitu *va fi*. (Coresi 1581: 95).

versus

forma de tipul *am fost mers* (= *mersesem*), compusă din perfectul compus al auxiliarului *a fi* și participiul trecut al verbului (...), c) forma de tipul *fusese zis* (= *zisese*), compusă din mai mult ca perfectul auxiliarului *a fi* și participiul trecut (...), d) forma cu imperfectul verbului *a avea* și participiul trecut" (Frâncu 2009: 114-115).

I *will arise* and go to my father, and *will say* unto him. (BCP 1717: 1); *Will thou then not be afraid* of ye power? (BCP 1717: 21); thou *shalt teach* them ordinances and lawes, and *shalt shew* them the way (KJB, *Exo*, 18, 20); when I call upon the Lord, he *will hear* me (Coverdale 1662: 9); I *will goe* before you into Galilee. (Matthew 1582: 76); I *will not drinke* from henceforth of this fruite of the vine (Matthew 1582: 76).

4. Imperativul

Formele verbale de imperativ sunt construite, în cele mai multe cazuri, în mod sintetic în ambele limbi analizate, atât în enunțuri afirmative, cât și în enunțuri negative:

Cine mă feace sănătosu, elu-mi zise: *ia-ți patulu tău și îmblă*. (Coresi 1581: 147); *Pocăiți-vă*, că se apropie împărăția ceriului! (Coresi 1581: 5); *veniți* să ucidemū elū (Coresi 1581: 299); *Ziceți* chemaților (Coresi 1581: 301); *Duceți-vă* amu în eșitulū drumurelorū, și câți veți afla, *chemati-i* la nuntă (Coresi 1581: 303); Părinte, *iartă* lorū, că nu știu ce facū! (Coresi 1581: 340); *Ascultați*, creștiniloru, cumu leanea noastră rădică-o sfântulu (Coresi 1581: 119); Frațiloru, *veseliți-vă* în Domnulu (Coresi 1581: 119); *Cruță* fiii celoru prinși în lațe (Dosoței 1673: 269); *Ciopleaște-ți* ție doao lespezi de piatră, ca și ceale dentîiu, și te *suie* la Mine în munte (BB, *Ieș*, 34, 1); *Fiarbeț* carnea în curtea cortului mărturiei, în loc sfînt, și acolo veț mînca pre ea (BB, *Pre*, 8, 31); *Veniți* după mine și voi face pre voi păsari de oameni. / *Încetați* de a vă trudi deasupra mării cei neînsuflețite. *Mutați* pentru dragostea mea meștersugul cel păsăresc pre pămînt. Acolea pre dînsul *trimitet* și vă *întindeț* mreșile. *Vînaț* pentru mine vînatul credinții. (Ivireanul 1972: 5); Și luînd-o, *du-te!* (BB, *Fac*, 12, 20).

versus

let them come, & *let* us out themselves (Matthew 1582: 341); And when you are praying, *speake not* much (Matthew 1582: 15); *Be not* careful therfore for the morow (Matthew 1582: 16); *Aske*, and it shal be given you; *seeke*, and you shal finde, *knocke*, and it shal be opened to you (Matthew 1582: 17); *Arise, take up* thy bedde, and *goe* into thy house (Matthew 1582: 22); *Doe* thyself no harme (Matthew 1582: 341); *Goe* you up to this festival day (Matthew 1582: 239); *Hearken* now unto my voyce (KJB, *Exo*, 18, 19); *Be* thou for the people to Godward (KJB, *Exo*, 18, 19); *Hear* me when I call, O God (Coverdale 1662: 9); *Stand* in awe, and *sin not*; *commune* with your own heart, and in your chamber, and *be* still (Coverdale 1662: 9); *Spare* thou them, O God, which confes their faults. *Restore* thou them that are penitent. (BCP 1717: 2).

Înregistrăm, însă, și forme analitice de imperativ negativ în limba engleză a secolelor al XVI-lea – al XVIII-lea, care se află în contrast cu formele negative de imperativ românesc care sunt exclusiv sintetice:

Omu ești, *nu fii* fiară! (Coresi 1581: 328); *Nu te teame*, de acmu vânătoriu de oameni veri fi. (Coresi 1581: 329-330); *Nu număra* zilele postului (...) *nu te întrista* (Ivireanul 1972: 101).

versus

Doe not touche me, for I am not yet ascended to my Father (Matthew 1582: 274); *Do not* you say that yet there are four moneths (Matthew 1582: 226).

5. Infinitivul

Formele verbale infinitivale, extrem de frecvente în varianta veche a limbii române datorită faptului că apăreau și în locul conjunctivului⁷, sunt construite analitic. Și în limba engleză structura infinitivului este una analitică, după cum se observă în exemplele:

Spășenia amu cheamă-o Domnulu dragostea vieței, și de grija ceștii lumi și de pohta ei *a te feri* și *a fugi*. (Coresi 1581: 72); Pentru aceia se cădea și taina sfinteei înviere aiavea și cu cinste *a se adevăra* și *a se spune* și *a se arăta* (Coresi 1581: 97); Și te apropie pre tine și pre toți frații tăi, feciorii lui Levi, împreună cu tine, și cercaț *a preoți?* (BB, Num, 16, 10-11); Iară de va muri den dobitoacele care iaste voao slobodă *a mânca* acesta, cela ce se va atinge de mortăciunile lor necurat va fi pînă în sară. (BB, Pre, 11, 39); Încetați de *a vă trudi* deasupra mării cei neînsuflețite (Ivireanul 1972: 5); Așijderea și cînd au început *a ploa* ar fi putut Dumnezeu numai într-o zi să facă potopul (Ivireanul 1972: 93).

versus

But I say to you „not *to swear* at al (Matthew 1582: 13); maketh her *to committe* adoutrie (Matthew 1582: 13); It is not lawful for thee *to have* her (Matthew 1582: 38); you have skil *to discern* (Matthew 1582: 44).

6. Participiul

Construcțiile participiale se formează în limba română în mod sintetic, primind la final sufixele gramaticale specifice *-t*, *-s* și reprezintă „un perfect absolut, opunîndu-se, din această perspectivă, gerunziului, un prezent absolut” (Irimia 2008: 301). În limba engleză, forma sinonimă este cea de participiu trecut, care se construiește sintetic cu terminația *-ed* în cazul verbelor regulate sau are formă neregulată, ca în exemplele:

Adevăru grăescu voao, că *făcutu* unora aceștea frați ai miei mai mici, mie *făcutu* (Coresi 1581: 34); Iară de e jumătate *stricatu*, necuratu pare-i-se că va fi (Coresi 1581: 427); Cu sălașu de ape cei *făcut* cu mîna (Dosoței 1673: 50); Adunați-vă și vă legați împreună, limba cea *necertată* (BB, Sofonia, 2, 1-2); Iar corăbiiariul iaste *știut* de toț (Ivireanul 1972: 181); Și pentru aceasta acea a lui David s-au arătat *priimită* și a lui Saul s-au defăimat. (Ivireanul 1972: 217).

versus

and it shal be *done* to you (Matthew 1582: 262); they desired Pilate that their legges might be *broken*, and they might be *taken* away. (Matthew 1582: 272); the soules, they shall not be *eaten* (KJB, Lev, 11, 13); And all drinke that may be *drunkein* every such vessell (KJB, Lev, 11, 34).

Concluzii

Lucrarea de față prezintă o imagine sumară asupra situației complexe a varietății de construcții verbale existente în perioada secolelor al XVI-lea – al XVIII-lea în limbile română și engleză. Se poate observa, pe baza acestei scurte analize contrastive care poate fi aprofundată pentru un tablou mult mai amplu, o asemănare structurală destul de mare între formele verbale sintetice din limba română și cele din limba engleză, precum și între formele verbale analitice provenite din cele două limbi, în secolele analizate. De observat este faptul că, fiecare dintre limbile avute în vedere spre analiză, prezenta, în perioada descrisă, o formă mult diferită față de forma actuală. Limba română, astăzi o limbă cu precădere sintetică, are în secolele al XVI-lea - al XVIII-lea, un pronunțat caracter analitic prin multitudinea de forme perifrastice ale timpurilor

⁷ Infinitivul aflat în poziția unui conjunctiv este foarte des întâlnit, mult „mai frecvent decât în zilele noastre, căci procesul de înlocuire a infinitivului prin conjunctiv era în plină desfășurare” (Frâncu 2009: 128).

care astăzi sunt exclusiv sintetice: de exemplu *imperfectul perifrastic*, *perfectul simplu perifrastic*, *mai mult ca perfectul perifrastic*. În același timp, limba engleză, distinctă astăzi prin multitudinea de timpuri construite cu verbe auxiliare care îi conferă un caracter analitic, cunoștea o mare diversitate de morfeme gramaticale specializate și nu prezenta încă forme cu aspect continuu pentru multe dintre aceste timpuri.

Bibliografie

Izvoare

BB = *** *Biblia 1688*, ediția Mitropoliei Bucureștilor – sursa <http://www.archive.org>.

BCP 1717 = *** *The Book of Common Prayer, 1717*, John Stuart (editor), London.

Coresi 1581 = Coresi, 1581 - Coresi, *Carte cu învățătură*, 1581, Publicată de Sextil Pușcariu și Alexie Procopovici, Atelierele grafice SOCEC & Co., Societate anonimă, București, 1914.

Coverdale 1662 = Coverdale, Miles, *Psalms, 1662*, Edited by W. S. Peterson, Valerie Macys, 2000.

Dosoftei 1673 = Dosoftei, *Psaltirea în versuri*, 1673, Publicată de I. Bianu, Tipografia Academiei Române, București, 1887.

Ivireanul 1972 = Ivireanul, Antim, *Opere*, Ediție critică și studiu introductiv de Gabriel Ștrempel, Editura Minerva, București, 1972.

KJB = *** *King James Holy Bible, 1611* – sursa <http://www.archive.org>.

Matthew 1582 = Matthew, *New Testament*, Rhemes, 1582.

Lucrări de referință

Barbu 1945 = Barbu, N. I., *Sintaxa limbii române după metoda istorico-stilistică*, Editura Gina, București, 1945.

Carstairs 2002 = Carstairs-McCarthy, Andrew, *An Introduction to English Morphology: Words and their Structure*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2002.

CHEL III = *The Cambridge History of the English Language*, Vol. III: 1476-1776, edited by Roger Lass, Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

Comrie 1976 = Comrie, Bernard, *Aspect*, Cambridge: Cambridge University Press, 1976.

Comrie 1985 = Comrie, Bernard, *Tense*. Cambridge: Cambridge University Press, 1985.

Crystal 1995 = Crystal, David, *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*, Cambridge: Cambridge University Press, 1995.

Frâncu 1967 = Frâncu, Constantin, *Din istoria perfectului simplu românesc: formele de persoana I și a II-a plural cu sufixul -ră-*, în ALIL, XVIII 1967, p. 175-190.

Frâncu 1984 = Frâncu, Constantin, *Geneza și evoluția timpurilor verbale supracompuse în limba română* în ALIL, Tom XXIX 1983-1984 A Lingvistică, p. 23-62.

Frâncu 2009 = Frâncu, Constantin, *Gramatica limbii române vechi (1521-1780)*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2009.

GA 1966 = *** *Gramatica Limbii Române*, Al. Graur (coord.), Tiraj nou, Ediția a II-a revăzută și adăugită, vol. I și vol. al II-lea, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1966.

GALR 2008 = *** *Gramatica Limbii Române*, Valeria Guțu Romalo (coord.), Tiraj nou, revizuit, vol. I, Cuvântul, vol. al II-lea, Enunțul, Editura Academiei Române, București, 2008.

GLE IV 2011 = *Gramatica limbii engleze*, inițial publicată în 1962 de Catedra de Limba și Literatura Engleză a Universității din București, re-editată online în 2011 de C. George Sandulescu și Lidia Vianu, Contemporary Literature Press, București, 2011, Vol. 4, *Verbul I*.

Hoartă Căraușu 2012 = Hoartă Căraușu, Luminița, *Aspecte morfosintactice ale textelor religioase din secolul al XVI-lea* în „Philologica Jassyensia”, An VIII, Nr. 1 (15), 2012, Philologia Parennis, p. 9-18.

Irimia 2008 = Irimia, Dumitru, *Gramatica limbii române*, ediția a III-a revăzută, Editura Polirom, Iași, 2008.

Palmer 1997 = Palmer, F. R. (Frank Robert), *The English Verb*, Second Edition, Longman Group UK Limited, 1987, 8th impression 1997.

Mulțumiri / Acknowledgments

*Această lucrare a fost publicată cu sprijinul financiar al proiectului „Sistem integrat de îmbunătățire a calității cercetării doctorale și postdoctorale din România și de promovare a rolului științei în societate”, POSDRU/159/1.5/S/133652, finanțat prin Fondul Social European, Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.